

Eeva Ojanen

Hiehojen vienti Venäjälle

Opinnäytetyö
Kevät 2013
Maa- ja metsätalouden yksikkö
Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Maa- ja metsätalouden yksikkö

Koulutusohjelma: Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Kotieläintuotannon ja tuotantoeläinten terveydenhuollon suuntautuminen

Tekijä: Eeva Ojanen

Työn nimi: Hiehojen vienti Venäjälle

Ohjaaja: Teija Rönkä ja Leena Mänkäri

Vuosi: 2013

Sivumäärä: 43

Liitteiden lukumäärä: 1

Opinnäytetyöni aihe on hiehojen vienti Venäjälle. Päättötyössäni tutkittiin Faban Venäjän viennin toiminnan toimivuutta sekä vastanneiden yleisiä mielipiteitä hiehojen viennistä Venäjälle. Tutkimukseen vastasi ympäri Suomea asuvia karjatilallisia, jotka ovat myyneet hiehoja Faban kautta Venäjälle.

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä kehittämään Faban Venäjän viennin toimivuutta entistä paremmaksi. Tutkimustani varten tarvittavien vastausten saamiseksi käytettiin kyselymenetelmää. Kyselyitä lähetettiin 50 eri karjatilallisille Suomessa. Kyselyyn vastasi 25 tilallista eli puolet kyselyn saaneista.

Tutkimuksen perusteella tilallisten mielestä Faban Venäjän viennin toiminta on toimiva järjestelmä sekä Venäjän vienti on muutenkin hyvä asia. Vienti on erittäin hyvä lisätulon lähde tilallisille sekä helppo tapa saada tilalle ylimääräiset hiehot myytyä eteenpäin, kasvattamatta niitä lypsylehmäksi omalla tilalla tai teuraaksi. Vienti on hyvä asia niin suomalaisille kuin venäläisille karjan kasvattajille, mutta tiedonkulun tehostaminen mahdollistaisi vieläkin tehokkaamman yhteistyön.

Tällä hetkellä eläinten vienti Venäjälle on kiellettyä, mutta se ei estä tilallisia myymästä eläimiä muihin Euroopan maihin. Silti mitä pitempään eläinten vientiä Venäjälle rajoitetaan, hankaloituu toimivan yhteistyön uudelleen käynnistäminen.

Avainsanat: Hieho, Vienti, Venäjä

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: Ilmajoki School of Agriculture and Forestry

Degree programme: Agriculture and rural enterprises

Specialisation: Animal husbandry and welfare of production animals

Author/s: Eeva Ojanen

Title of thesis: Export of heifers to Russia

Supervisor(s): Teija Rönkä and Leena Mänkäre

Year: 2013

Number of pages: 43

Number of appendices: 1

The topic of my thesis is the export of heifers to Russia. I investigated the functionality of Faba's Russian export activities, as well the responder's common opinions about exporting heifers to Russia. A questionnaire was sent to Finnish farmers who had sold their heifers through Faba to Russia.

The purpose of the investigation was to develop the functionality of Faba's Russian export business. Questionnaires were sent to 50 livestock farmers in Finland. 25 farmers, in other words half of the farmers receiving the questionnaire, responded to it.

Based on the results, Faba's Russian export business is a well-functioning system, as well as Russian exports as a whole being useful to farmers. The export of heifers is a very good additional source of income for farmers in Finland and an easy way to sell the extra heifers; instead of increasing the number of dairy cows on the farm or slaughtering the heifers or older cows. The export system is also a good thing for Russian farmers, but improving the flow of information would make even more effective cooperation possible.

Currently, the export of animals to Russia is prohibited because the Schmallenberg virus has been found in Finland, but it does not prevent farmers from selling animals to other European countries. Still, the longer the export of animals to Russia is limited, the more difficult it will be to restart effective cooperation.

Keywords: Heifer, Export, Russia

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ	4
Kuvio- ja taulukkoluettelo.....	5
1 JOHDANTO	6
2 HIEHOJEN VIENTI VENÄJÄLLE	7
2.1 Vienti	7
2.2 Viennin vaiheet.....	8
2.3 Vientivaatimukset	9
2.4 Karanteeni.....	10
2.5 Kuljetus	11
3 HIEHOJEN MYYNNIN MERKITYS TILATASOLLA	13
3.1 Lehmien käyttöiän merkitys.....	13
3.2 Hiehoautomaatti	14
3.3 Tilan uudistushiehojen tarve ja niiden vaatima tilantarve	14
4 TUTKIMUSMENETELMÄ	16
4.1 Aineiston keruu	16
4.2 Aineiston käsittely tapa	16
5 TUTKIMUSTULOKSET	18
5.1 Taustatiedot	18
5.2 Myytävien eläinten valintaperusteet	21
5.3 Viennin merkitys tilalle.....	24
5.4 Vientivaatimukset	27
5.5 Viennissä parannettavia kohtia ja tulevaisuudennäkymät	28
6 YHTEENVETO.....	31
LÄHTEET	34
LIITTEET	37

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Taulukko 1. Keskilehmäluvun muutokset vastanneilla tiloilla	18
Taulukko 2. Tilan rotu	19
Taulukko 3. Hiehojen myyntikerrat.....	19
Taulukko 4. Pääsääntöisesti myyty rotu.....	20
Taulukko 5. Vientipäätöksen ajankohta	21
Taulukko 6. Varasuunnitelma hiehojen viennille	22
Taulukko 7. Tiineystarkastuksessa tyhjäksi todettujen hiehojen myöhempi käyttö	23
Taulukko 8. Myytävien hiehojen siemennys.....	23
Taulukko 9. Siemennyksessä käytetty siemenannos.....	24
Taulukko 10. Viennin taloudellinen merkitys tilalle	25
Taulukko 11. Viennin muu merkitys tilalle	26
Taulukko 12. Viennin vaikutus karjan jalostuksellisen tason parantumiseen	26
Taulukko 13. Hiehojen hylkäys valintatilanteessa	27
Taulukko 14. Myyntiajankohdat.....	28
Taulukko 15. Saadaanko vientivaatimuksista riittävästi tietoa?	28

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö aiheeni on hiehojen vienti Venäjälle. Suomen hiehojen viennin historia ulottuu 1800-luvulle asti. 80- ja 90 luvuilla hiehojen karanteeni pidettiin eläimen lähtötiloilla. Hiehoille tehtiin myös terveystodistuksessa laaditut vaatimukset lähtötilalla. Karanteenin jälkeen hiehot lastattiin autoihin ja kuljetettiin Kouvolaan, jossa eläimet lastattiin Venäjälle lähtevään junaan.

Faba on vienyt nykypäivän menetelmillä hiehoja Venäjälle vuodesta 2007. Hiehoja sitä ennenkin viety, mutta raja suljettiin tiuhempaan tahtiin erinäisistä syistä. Suomesta on lypsy- ja liharotuisten hiehojen lisäksi viety sonneja keinosiemennyskäyttöön, viimeksi vuonna 2009.

Päättötyöni aiheen valintaan vaikutti huomattavasti viime kesän erikoistumisharjoittelu koko maan kattavassa nautakarjanjalostukseen erikoistuneessa yrityksessä Faballa. Harjoitteluni aikana pääsin tutustumaan viennin aikana tapahtuvaan hiehojen valintakierrokseen sekä yhteen Faban karanteenista. Molemmat kokemukset olivat osa opinnäytetyö aiheen valintaan vaikuttavia asioita, mutta eniten aiheeni valintaan vaikutti kiinnostus vientiä kohtaan.

Opinnäytetyöni aihe on rajattu viennin toimintaan kotimaassa. Tavoitteena oli saada selville suomalaisten karjan kasvattajien mielipiteitä Faban Venäjän viennin toiminnan toimivuudesta kotimaassa. Tutkimuksen tarkoituksena on kehittää Faban Venäjän viennin toimivuutta entistä paremmaksi. Toiminnan kehittämiseksi laadin kysely yhteistyössä Faban kanssa. Kyselyn avulla oli tarkoitus saada selville, mitä asioita Faban tulisi kehittää Venäjän viennissä enemmän. Kyselyiden postituksen ja tilojen valinnan hoiti Faba ja kyselyitä lähetettiin 50 eri karjatilallisille.

Päättötyöni tärkeimpiä lähteitä ovat Faban omakohtaiset tiedot viennistä sekä Evira:n sivuilla laaditut lakisääteiset säännöt elävien eläinten vienti EU maista kolmansiin maihin. Liitteenä työssäni on kysely.

2 HIEHOJEN VIENTI VENÄJÄLLE

2.1 Vienti

Suomessa karjankasvattajille on hiehojen viennistä Venäjälle tullut yksi hyvä lisätulon lähde. Se on myös tuonut tilallisille paremman ratkaisun keskitasoisten hiehojen myynnille, joille Suomessa on paljon vaikeampi löytää sopivaa ostajaa. Hiehojen viennistä saa myös huomattavasti paremman hinnan teuraaksi laitton sijaan, koska samalla siinä myydään eläimen geenivaroja ja jalostusohjelman tuloksia (Kiljunen 2007, 36; Vahlsten 2012, 139). Faba vie vuosittain satoja tiineitä hiehoja rajan yli, ellei Venäjä sulje rajaa tautipelon lomassa (Vahlsten 2012, 139).

Venäjä on nykyään halukas kasvattamaan eläinaineksen määrää. Aikaisempi eläinpula juontaa juurensa Neuvostoliiton hajoamiseen, jolloin eläintiloja ajettiin alas. Suomalaiselle eläinainekselle on paljon kysyntää Venäjällä meidän hyvän terveystilanteemme sekä pitkään toteutetun jalostuksen ansiosta terveyden- ja hedelmällisyyden osalta (Uusitalo 2010, 5; Vahlsten 2010, 139; Kiljunen 2007, 37).

Tällä hetkellä raja on tosin kiinni Euroopasta polttiaisten mukana Suomeen levinneen Schmallerberg-viruksen (SBV) takia. SBV voi nimittäin levitä kohdussa emältä jälkeläiselle ja aiheuttaa ennen aikaisia luomisia sekä epämuodostuneisuutta jälkeläisessä. Epämuodostumia ovat mm. raajojen jäykistyminen suoraan tai koukkuun, kaulan- tai selkärangan kiertymät sekä aivojen epämuodostumat. Vasikalla aivojen epämuodostumat saattaa esiintyä aivojen osittaisena kehittymisenä, imemiskyvyttömyytenä sekä hermosto-oireina (Tirkkonen 2012, 28-29). Tämän takia tiineiden hiehojen vienti Venäjälle on estetty. Venäjällä ei ole kyseistä virusta todettu, joten rajojen sulkemisella Venäjä pyrkii välttämään taudin kotimaahan leviämistä.

Tutkimukset tosin osoittavat että SBV:n sairastaneiden eläinten ei pitäisi sairastua uudestaan, koska virus aiheuttaa ongelmia vain taudin leviämisen alkuvaiheessa uudella alueella. Eläimet kehittävät tutkimusten mukaan 2-3 viikon sisällä vastaineita tautia vastaan, joten akuutit oireet häviävät nopeasti. Viruksen oireita ovat mm. eläimen yleiskunnon yhtäkkinen heikkeneminen, korkea kuume, syömättö-

myys, ripuli sekä raju maidontuotannon laskeminen. Eläin toipuu sairaudesta Sairaudesta kuitenkin muutamassa päivässä. Schmallerberg-virukselle ei ole toistaiseksi vielä rokotetta (Tirkkonen 2012, 28-29).

2.2 Viennin vaiheet

Ennen viennin aloittamista viejän pitää rekisteröityä eläinten terveys ja hyvinvointiyksikköön kirjallisella ilmoituksella. Ilmoituksessa pitää ilmetä viejän nimi, osoite ja puhelinnumero. Lisäksi tieto vietävästä eläinlajista sekä tapahtumaa valvovan eläinlääkärin tiedot. Faba on tässä suhteessa eläinvälittäjä ja heidän on pitänyt rekisteröityä eläinvälittäjäksi MMM asetuksen 1308/2001 (A 49) (Finlex 2001, [Viitattu 08.05.2013]) edellyttämällä tavalla, ennen kuin voivat aloittaa eläinten viennin Suomesta toiseen maahan (Nautojen vienti Suomesta toiseen EU-jäsenvaltioon, Norjaan ja Sveitsiin 2012, [Viitattu 08.05.2013]).

Viennissä ensimmäiseksi välittäjä eli Faba tekee kauppasopimuksen ostettavista eläimistä Venäläisten ostajien edustajan kanssa. Sopimuksen jälkeen ostajat maksavat rahat välittäjän tilille. Ennen välittäjä ei tee asian etenemiseksi enempää. Tieto tulevasta viennistä on kirjonnut tilallisten tietoon. Tilalliset, jotka haluavat laittaa hiehoja tarjolle vientiin sopivat asiasta alueensa jalostusneuvojan kanssa. Jalostusneuvoja kirjaa hiehot myyntiin Faban sähköiseen nautakauppaan Nautanettiin.

Venäläisten ostajien edustajat saavat jokaisesta vientiin tarjolle tarkoitetusta hiehosta polveutumistodistuksen tutkittavaksi "ennen valintakierrosta". Valintakierros tarkoittaa sitä, että ostajien edustajat, alueen jalostusneuvoja sekä tulkki kiertävät läpi tiloja, jossa tarjolle laitettut hiehot sijaitsevat. Polveutumistodistuksen lisäksi ostajan tulee päästä näkemään tarjottu hieho vielä paikan päältä.

Tilojen valintakierrosalue vaihtelee aina sen mukaan miten eläimiä on tarjolla. Valintakierroksen jälkeen käydään Faban toimistolla vielä keskustelua jo valituista hiehoista. Keskustelun aikana hiehoja voidaan vielä jättää ostamatta, joten tilallisten kannattaa odottaa kirjallista ostosopimusta. Keskustelun jälkeen valitut eläimet

ostetaan Nautanetistä, jonka jälkeen lopullinen osto- ja myyntisopimus lähtee tilalle. Hieho tullaan hakemaan karanteeniin sovittuna päivänä.

Karanteenissa hiehot ovat kolme viikkoa, jonka aikana karanteenissa käy suomalainen virkaeläinlääkäri sekä venäläinen eläinlääkäri tarkastamassa eläimet. Karanteenissa hiehoilta otetaan ympärysmitta ja annetaan rokotukset sekä otetaan verinäyte Evira:lle, josta tutkitaan BVD:n vasta-aineet sekä paratuberkuloosi. Valituille hiehoille tehdään terveystodistus, joka lähtee hiehojen mukana ostajalle. Ennen kuljetusta Faba täyttää tarvittavat vientipaperit, joihin lukeutuvat reittisuunnitelma Venäjänpuolella, pakkauslista, joka kertoo missä autossa on mikäkin eläin ja kuka ajaa kyseistä autoa ja mikä on kyseisen karja-auton rekisterinumero. Vientipapereihin lukeutuu myös jokaisesta eläimestä terveystodistus sekä polveutumistodistus. Hiehojen lastaaminen karanteenitalta tapahtuu vientipäivänä (Mänkäri 2012; Kahila 2010, 23).

2.3 Vientivaatimukset

Vientivaatimukset on lueteltu eläimille tehtävässä terveystodistuksessa. Viejän on noudatettava niitä sekä ostajamaan muita asettamia ehtoja (Kiljunen 2007, 38). Terveystodistuksen laatii karanteenia valvova virkaeläinlääkäri. Hänen tulee myös tarkistaa päivä ennen tai lähtöpäivänä vielä eläinten terveydentila, jotta paperit voidaan allekirjoittaa ennen lastausta.

Eläinten tulee olla syntyperäisesti Suomesta ja vapaita tiloilta peräisin olevilta tarttuvilta taudeilta (Kiljunen 2007, 38). Venäjälle vietäviltä hiehoilta vaaditaan myös vientihetkellä kuuden kuukauden ja 14 päivän tiineyttä. Hiehot tulee olla terveitä, hyvin hoidettuja ja normaalisti kehittyneitä kasvun suhteen. Hiehojen emän tuotoksen tulisi olla yli 6500 kiloa kohtuullisilla valkuais- ja rasvapitoisuuksilla (Kahila 2010, 23; Kiljunen 2007, 36).

Vientivaatimukseen lukeutuu myös virkaeläinlääkärin karanteenissa otettava verinäyte hiehojen kaulalaskimosta, joista Eviralla tutkitaan paratuberkuloosi ja BVD:n vasta-aineet. Hiehoille tehdään myös madotus ja leptospiroosi käsittely sekä rokotetaan RS-viruksen varalta (Mänkäri 2013). Näytteet otetaan tautivapauden todis-

tamiseksi, joiden pohjalta Suomalainen virkaeläinlääkäri tekee jokaiselle hieholle vientipäivänä terveystarkastuksen ennen lastausta (Kiljunen 2007, 38).

Näytteiden otot ja rokotus sekä muut käsittelyt tehdään venäläisen valvovan eläinlääkärin ohjeistuksen mukaisesti (Mänkäri 2013).

Venäjän muita omia vaatimuksia ovat lisäksi mm. eläinten sarvettomuus. Eläimillä ei saisi olla myöskään lisävetimiä, patteja tai syyliä (Kiljunen 2007, 36-37).

2.4 Karanteeni

Venäjälle eläimiä vietäessä tulee aina ennen rajan ylitystä nautoille järjestää karanteeni. Karanteenia valvoo suomalaisen lisäksi venäläisenkin virkaeläinlääkäri. Karanteenissa pito kestää 21 päivää eli kolme viikkoa. Sinä aikana nautoille tehdään varsin tarkat vientivaatimusten nojalla tarvittavat toimenpiteet. Faban karanteenitiloja on neljä; Jokioisissa, Kouvolassa, Loviisassa ja Miehikkälässä (Kiljunen 2007,37).

Sopivan karanteenitilan vaatimuksiin lukeutuu rakennus, jossa on toimiva vesi- ja rehuhuolto sekä lannanpoisto. Tilat tulee puhdistaa erittäin huolellisesti ennen vientiin tarkoitettujen nautojen tuloa. Tilan omistajan olisi suotavaa auttaa tilalla vierailevaa virkaeläinlääkärinä näytteiden otossa sekä tarkastuksissa, samoin lastauksessa että purkamisessa (Kiljunen 2007, 39).

Eläinsuojeluasetuksen mukaisesti naudan pitopaikan tulee olla riittävän tilava, suojaava, valoisa, puhdas sekä turvallinen elinympäristö. Eläimet tulee pystyä hoitamaan ja tarkastamaan vaikeuksitta. Asetus on laadittu naudan luontaisten tarpeiden mukaisesti (Tavoitteena terve ja hyvinvoiva nauta - eläinsuojelulainsäädännöstä koottua, 4).

2.5 Kuljetus

Eläinten kuljetuksissa tulee noudattaa eläinkuljetuslainsäädäntöä sekä eläinkuljetuslakia.

Kaupallisia eläinkuljetuksia hoitavilla kuljettajilla tulee olla eläinkuljettajalupa. On olemassa lyhyiden kuljetusten eläinkuljettajalupa sekä pitkien kuljetusten. Pitkien kuljetusten eläintenkuljetuslupaa hakiessa hakijoiden on tullut toimittaa aluehallintovirastoon lyhyen kuljetusten eläinkuljettajalupahakemuksen lisäksi; "voimassa oleva hyväksymistodistus maantiekuljetusvälineestä, jota aiotaan käyttää pitkään kuljetukseen tai pyyntö tarkastaa tarvittava kuljetusväline hyväksymistodistuksen saamiseksi". Lisäksi "tiedot menettelyistä, joiden avulla eläinkuljettajat voivat jäljitellä ja pitää kirjaa vastuullaan olevien maantieajoneuvojen liikkeistä sekä saada yhteys kuljettajaan koska tahansa pitkien kuljetusten aikana". Näiden lisäksi tarvitaan hätätilanteita varten valmiussuunnitelmat (Eläinkuljettajalupa 2013, [Viitattu 08.05.2013]).

Hakemus eläinkuljettajalupaa varten haetaan aluehallintoviraston toimipisteestä, jonka toimialueella on luvan hakijan kotipaikka tai jossa kolmanteen maahan sijoitautunut hakija on edustettuna (Eläinkuljettajalupa 2013, [Viitattu 08.05.2013]).

Pitkiin kuljetuksiin tarkoitetuille maantiekuljetusvälineille tulee hyväksyttää samassa aluehallintovirastossa, mistä haki myös eläinkuljettajaluvan. "Ennen maantiekuljetusvälineen hyväksymistä, joko läänineläinlääkäri (aluehallintovirasto) tai läänihallituksen määräämä virkaeläinlääkäri tarkastaa kuljetusvälineen." Hyväksymistodistus on myöntämispäivästä lähtien voimassa korkeintaan viisi vuotta (Maantiekuljetusvälineen hyväksymistodistus 2013, [Viitattu 08.05.2013]).

Kaupallisissa eläinkuljetuksissa tulee eläinkuljettajalla olla kuljettajan sekä eläinten hoitajan pätevyys. Koulutusta eivät tarvitse kuitenkaan henkilöt, jotka kuljettavat eläimiä korkeintaan 65 kilometriä matkan lähtöpaikasta. Eläinten hoitaja on vastuussa eläinten hyvinvoinnista kuljetusten aikana. Hoitaja pitää huolta että eläimet saavat tarpeeksi juoma- ja ravintotarpeita. Hän seuraa eläinten käyttäytymistä sekä stressin oireita. Hoitajan tulee osata käsitellä eläimiä asianmukaisesti ja tarvittaessa osaa antaa ensiapua sitä tarvitseville. Kuljettajan ja hoitajan pätevyystodis-

tus on voitava esittää valvontaviranomaisille tarpeen vaatiessa (Kuljettajan ja hoitajan pätevyystodistus 2013, [Viitattu 08.05.2013]).

Eläinkuljetuksia valvotaan tarkastamalla eläinkuljetus, jos kuljettajaa epäillään eläinkuljetuslainsäädännön rikkomisesta. Kuljetusten valvontaa hoitavat valvontaviranomaiset. Aluehallintoviraston puolesta kuljetuksia tarkastavat kunnaneläinlääkärit ja poliisit omilla toimialueillaan. Lisäksi tarkastuksia tekevät raja-eläinlääkärit rajanylityspaikoissa, maastapoistumispaikoissa ja eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman alueella (Eläinkuljetusten valvonta 2012, [Viitattu 08.05.2013]).

Venäjälle hiehoja vietäessä vientidokumenttien mukana tulee olla; reittisuunnitelma sekä pakkauslista kuljetuksia varten. Reittisuunnitelma tulee lainsäädännön mukaan laatia yli kahdeksan tunnin pituisille eläinten kuljetusmatkoille Suomen ulkopuolelle (Reittisuunnitelma 2013, [Viitattu 10.05.2013]). Reittisuunnitelmassa tulee myös ilmoittaa seuraavat asiat; reitin suunnittelu, lähtöpaikka, määräpaikka sekä tiedot eläimiä kuljettavasta kuljettajasta. Pakkauslista kertoo tullissa missä autossa on mikäkin eläin ja kuka ajaa kyseistä autoa ja mikä on kyseisen karja-auton rekisterinumero.

Kuljetuslainsäädännön mukaan eläinkuljetusajoneuvoilla, jotka tulevat kolmansista maista tulee olla vapaamuotoinen todistus lastin purkauksen jälkeen tehdystä kuljetusvälineen pesusta ja desinfioinnista. Eläinkuljetusvälineet tulee pestä uudelleen Suomessa ennen uutta lastausta. Kuljettajan tulee pitää luetteloa suoritetuista desinfioinneista. Suomessa eläinkuljetusajoneuvojen desinfiointi tapahtuu toimivaltaisen viranomaisen eli kunnaneläinlääkärin mukaisesti hyväksymässä desinfiointipaikassa (Ohje ulkomaanliikenteessä olevien eläinkuljetusajoneuvojen desinfioinnista, [Viitattu 10.05.2013]).

Eläinkuljetusasetuksen tarkoituksena on myös pitää huolta eläinten hyvinvoinnista kuljetusten aikana. Suojelemalla eläviä eläimiä vahingoittumiselta ja sairastumiselta sekä kaikelta vältettävissä olevalta kivulta, tuskalta ja kärsimykseltä (Eläinten suojeleminen kuljetusten aikana 2010, [Viitattu 09.05.2013]).

3 HIEHOJEN MYYNNIN MERKITYS TILATASOLLA

3.1 Lehmien käyttöiän merkitys

Suomessa viime vuosikymmenten aikana lypsylehmien keskimääräinen tuotantoikä on lyhentynyt. Ennen lehmien karjassa pitoaika oli vajaat viisi lypsykautta, kun nykyään se on vain 2,5 vuotta. Keskimääräinen karjassa pitoaika syntyy pakollisista poistoista ja tuotostasoltaan heikompien lehmien vapaaehtoisista poistoista (Heikkilä 2006, 3; Nousiainen 2006, 9). Lypsylehmillä niiden nykyinen tuotantoikä merkitsee sitä, että runsas kolmannes karjan lehmistä uudistetaan vuosittain (Juntti & Heikkilä 2006, 48). Lypsylehmän tuotantoikä on myös sen tulevaisuuden tuottoon vaikuttava tekijä (Nousiainen, Jauhiainen, Toivakka & Huhtanen 2006, 28). Lehmän tuotantoikä jäädessä lyhyeksi voi tilallisella olla vaikeaa myös ottaa huomioon, kuinka paljon maksaa hiehon kasvattaminen ja kuinka suureksi kyseinen kustannus voi muodostua tilalla tuotettua maitokiloa kohti (Manninen 2007, 25). Tiloilla uudistuskustannuksen suuruus riippuu uudistusprosentista sekä uudistuseläimen hinnasta (Mälkiä 2006, 36).

Lypsylehmillä pakollisiin poistoihin lukeutuu utaretulehdus- ja hedelmällisyysongelmat sekä vakava loukkaantuminen tai sairaus, josta toipuminen on epätodennäköistä. Jos lypsylehmiä poistetaan vapaaehtoisesti karjasta, se kertoo sen että lypsylehmien tuotantoikää voidaan nostaa ja tällöin tilan uudistuskustannuksia pystytään alentamaan (Heikkilä 2006, 3). Lypsylehmiä poistetaan myös harkinnanvaraisesti joihin lukeutuu mm. lehmän matala tuotostaso, heikohko jalostusarvo ja tilan poikimavälin siirtyminen (Nousiainen 2006, 9).

Tilan uudistusprosentti pienenee mitä vähemmän lypsylehmiä korvataan uudistuseläimillä ja tämä taas parantaa maitotilan taloutta. Vaikka uudistuseläimet olisivatkin tuotosominaisuuksiltaan edellistä sukupolvea parempia (Mälkiä 2006, 37). Taloudellista olisi uudistaa karjan keskitasoisiin kuuluvat lehmät kolmannen poikimisen jälkeen ja heikoimmat silloin kun parempia ensikoita on saatavilla (Manninen 2007, 25). Lehmien tuotostaso nousee toiselle ja kolmannella lypsykaudelle saakka selvästi. Tuotoshuipun lehmät tavoittavat vasta viidennellä lypsykaudella ja sen jälkeen tuotos alenee hitaasti (Manninen 2007, 24-25).

3.2 Hiehoautomaatti

Hiehoautomaatti tarkoittaa sitä, että tilalla kasvatetaan tarpeettoman runsasta hiehojen määrää. Se puolestaan aiheuttaa tuotantokykyisten lypsylehmien ennen aikaista poistoa, jonka seurauksesta maidontuotantokustannus kasvaa. Hiehoautomaatti lukeutuu myös ns. harkinnanvaraisiin poistoihin (Juntti & Heikkilä 2006, 29). Hiehoautomaatin syntymistä tiloilla voidaan välttää suunnitelmallisuudella eli jättämällä vain parhaat lehmävasikat kasvamaan hiehoiksi. Huonolaatuisilla eläimillä ei tilan parsipaikkoja kannata täyttää, koska kasvattaminen ja niiden ylläpito maksaa (Manninen 2007, 25).

3.3 Tilan uudistushiehojen tarve ja niiden vaatima tilantarve

Tiloilla nuorkarjan määrä ja sen tilantarve riippuvat pääasiassa karjan uudistusnopeudesta. Uudistusnopeuden lisäksi nuorkarjan tilantarpeeseen vaikuttaa tilan vasikkakuolleisuus ja hiehojen tiinehtymättömyys (Huhtanen & Nousiainen 2006, 41). Vasikkakuolleisuus ei vaikuta nuorkarjan tilantarpeeseen, koska vasikat kuolevat pian syntymisen jälkeen (Huhtanen & Nousiainen 2006, 41-44). Tasainen poikiminen tilalla vähentää nuorkarjan sekä lypsylehmien tilantarvetta kun pyritään tavoittelemaan tiettyä keskimääräistä lehmälukua (Huhtanen & Nousiainen 2006, 46).

Kasvatuksessa olevien lehmävasikoiden määrään vaikuttavat karjan vasikkakuolleisuus, tilan uudistusnopeus sekä lypsylehmien poikimisväli. Kun tilan uudistusnopeus lisääntyy kasvaa myös tilalla syntyvien vasikoiden määrä, koska ensikoiden osuus on suurempi ja niitä poistuu myös enemmän. Tilan poikimisvälin pidentyessä päivällä, vähenee syntyvien vasikoiden määrä 100 lehmän karjassa noin 0,2 vasikkaa. Nämä kaksi asiaa vaikuttavat myös merkittävästi potentiaalisesti liharotusiemennysten määrään tilalla (Huhtanen & Nousiainen 2006, 43).

Esimerkki Nousiaisen ja Huhtasen dynaamisesta karjamallista, jos tilalla on poikimisväli 400 ja se tippuu 370 kun uudistusprosentti on 40 % kasvaa tilalla syntyvien vasikoiden määrä 10 % ja ne riittävät hyvin tilan uudistukseen. Kun taas jos tilan poikimisväli nousee 430 ja uudistusprosentti on edelleen 40 %, laskee syntyvien lehmävasikoiden määrä eikä tilan vasikat riitä kattamaan uudistukseen tarvittavia

eläimiä (Huhtanen & Nousiainen 2006, 43). Tiloilla uudistukseen tarvittavan nuor-
karjan määrä on vaikea mitoittaa, koska poikimisten ajoittuminen voi olla epäta-
saista (Huhtanen & Nousiainen 2006, 41).

4 TUTKIMUSMENETELMÄ

4.1 Aineiston keruu

Tutkimukseen tarvittavan aineiston hankintamenetelmänä käytin kyselyä, koska tarkoituksena oli selvittää tietyin kriteerein valitulta ihmisjoukolta vastauksia samoihin kysymyksiin. Kyselyn kysymysten sisältö (Liite 1) rajattiin hiehojen viennin vaiheisiin kotimaassa (Kyselyt, [Viitattu 09.04.2013]). Kysely tehtiin yhteistyössä Faban kanssa ja kysymyksiä lähetettiin 50 eri suomalaiselle karjatilalle. Vastaajat valikoituivat sillä perusteella että aikaisempina vuosina tilat ovat myyneet hiehoja Venäjälle Faban välityksen kautta.

Kysely valmistui maaliskuun puolessa välissä, jonka jälkeen kysely lähetettiin Faballe tarkastettavaksi. Viikon päästä kysely ja saatekirje sitten postitettiin tilallisille. Tilojen valinnan sekä kyselyiden postittamisen hoiti Fab.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kyselyn avulla vastanneiden mielipiteitä Faban vientivaiheiden toiminnan toimivuudesta sekä yleisiä mielipiteitä hiehojen viennistä Venäjälle. Kyselyn vastausten avulla on tarkoitus koittaa kehittää Faban Venäjän viennin toimivuutta.

4.2 Aineiston käsittely tapa

Opinnäytetyössäni aineiston käsittelyä varten käytettäviä tutkimustapoja ovat kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimustapa. Kyselytutkimuksissa voidaan käyttää molempia tutkimustapoja niin määrällistä että laadullista tutkimusmenetelmää (Määrällinen tutkimus, [Viitattu 09.04.2013]).

Molemmat tutkimustavat ovat tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntauksia. Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimustapa, perustuu tilastojen ja numeroiden avulla kohteen kuvaamiseen sekä tutkimiseen. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, perustuu pyrkimykseen ymmärtää kokonaisvaltaisesti kohteen laatua, ominaisuuksia sekä merkitystä (Määrällinen tutkimus; Laadullinen tutkimus, [Viitattu 09.04.2013]).

Tiloille lähetetyssä kyselyssä oli niin vaihtoehtokysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Vapaa sana kohtiin tilalliset voivat täydentää avoimella vastauksella.

Opinnäytetyössäni kvantitatiivista tutkimustapaa käytin kyselyn kysymyksistä tehtyjen taulukoiden analysointiin. Taulukoiden numeroiden avulla sain selville kuinka moni vastanneista oli valinnut samat vaihtoehdot kysymyksissä.

Kvalitatiivista tutkimustapaa käytin molemmissa niin vaihtoehto kuin avoimissa kysymyksissä. Laadullisen tutkimustavan avulla pyrin ymmärtämään vastausten sisältöä sekä tiedon tärkeyttä kyselyn pääpiirteen kannalta.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Taustatiedot

Kyselytutkimukseen vastasi kaiken kaikkiaan 25 eri karjatilaa. Vastanneista 35 % oli iältään 25-45 väliltä ja loput 70 % olivat iältään 45-65.

Eläinmäärä tiloilla oli 20-200 eläintä. Suurimmalla osalla tiloista eläinmäärä oli vakiintunut (Taulukko 1). Eläinmäärää oli viime vuosina kasvatettu halutun tavoitteen saavuttamiseksi vain muutamalla tilalla. Tuotannon kokonaan lopettavia tiloja oli kaiken kaikkiaan kaksi.

Taulukko 1. Keskilehmäluvun muutokset vastanneilla tiloilla

	% määrä tiloista
Vakiintunut tilanne (ei suuria muutoksia viime vuosina eikä suunnitelmissa)	52,0%
Lehmämäärä lisätty viime vuosina, tavoite saavutettu	20,0%
Tavoite lisätä lehmämäärää lähivuosina	8,0%
Lehmien määrä vähenee tai tuotanto loppuu lähivuosina	8,0%
Vapaa sana	16,0%

Suurin osa vastanneista (Taulukko 2) kasvattaa tilallaan pääosin Ayrshirea. Ero Holsteinin ja Ayrshiren kasvattajien välillä on silti hyvin pieni. Loput vastanneista kasvattivat pääasiassa liharotua kuten; Herefordia, Aberdeen angusta, Limousinea sekä Charolaista. Seitsemän tilallisista oli vastannut vaihtoehtoisiksi Ayrshire ja Holstein, mutta vastauksista ei ilmennyt, kumpi on päärotu tilalla.

Taulukko 2. Tilan rotu

	Lukumäärä	% määrä tiloista
Ayrshire	10	40,0%
Pääosin Ayrshire, myös muita rotuja	7	28,0%
Holstein	8	32,0%
Pääosin Holstein, myös muita rotuja	2	8,0%
Hereford	3	12,0 %
Aberdeen angus	2	8,0%
Vapaa sana	2	8,0%
Yhteensä	34	136,0%

Ensimmäisen kerran tilalliset olivat myyneet hiehoja Venäjälle 2000-luvun alkupuolella tai 2009-2012 välillä. Vastanneista tiloista selvästi aktiivisimmat myyvät hiehoja Venäjälle vuosittain (Taulukko 3).

Taulukko 3. Hiehojen myyntikerrat

	Lukumäärä	% määrä tiloista
Vuosittain useammassa erässä	5	20,0%
Noin kerran vuodessa	11	44,0%
Noin joka toinen vuosi	3	12,0%
Harvemmin	4	16,0%
Vapaa sana	3	12,0%
Yhteensä	26	104,0%

Vastanneista 72 % myy Ayrshirea Venäjälle (Taulukko 4). Heistä suurin osa haluaisi jatkossakin myydä samaa rotua Venäjälle. Kiljusen (2007, 37) mukaan Ayrshire-viennin yksi tavoite on tukea rodun säilymistä Venäjällä.

Tiloilta tähän asti myytyjen hiehojen määrä vaihteli paljon. Keskiarvoksi arvion n. 15 eläintä.

Taulukko 4. Pääsääntöisesti myyty rotu

	Lukumäärä	% määrä tiloista
Ayrshire	18	72,0%
Holstein	3	12,0%
Hereford	3	12,0%
Aberdeen angus	2	8,0%
Yhteensä	26	104,0%

Kyselyssä tiedusteltiin, miten tilalliset saivat ensimmäistä kertaa tiedon mahdollisuudesta myydä hiehoja Venäjälle. Melkein kaikki vastasivat saaneensa tiedon Fabalta - joko jalostusneuvojan tai tekstiviestin avulla.

Myös myöhemmin tieto tulevista vienneistä saatiin samasta tiedonlähteestä. Muutama vastanneista ilmaisi saaneensa tiedon myös Faban nettisivuilta, paikallisen puskaradion avulla sekä kilpailevan yrityksen Finnbreedsin kautta.

5.2 Myytävien eläinten valintaperusteet

Halusin tietää missä vaiheessa tilalliset päättävät hiehojen viennistä Venäjälle (taulukko 5). Kaikista vastanneista 40 % tekee päätöksen, kun eläinlääkäri toteaa hiehon tiineeksi. Noin neljäsosa päättää asian hiehoa jo siemennettäessä. Vain kaksi kyselyyn vastanneista vastasi päättävänsä hiehon viennistä hyvissä ajoin ennen siemennysajankohtaa, joka on aika harvinaista. Vapaa sana kohtaan vastauksiin lukeutui mm. tilalla ilmenevän hiehojen ylituotannon takia tai heti kun ilmoitus tulee mahdollisesta viennistä.

Taulukko 5. Vientipäätöksen ajankohta

	Lukumäärä	% määrä tiloista
Hyvissä ajoin ennen siemennysajankohtaa	2	8,0%
Siemennysvaiheessa	7	28,0 %
Tiineeksi toteamisen jälkeen	10	40,0%
Vapaa sana	9	36,0%
Yhteensä	28	112,0%

Otin selville Venäjälle myytävien hiehojen vaihtoehtojen käytön, jos hiehoa ei laite- ta tarjolle vientiin (Taulukko 6). Suurin osa tilallisista myy hiehon kotimaahan ellei jätä hiehoa kasvamaan lypsylehmäksi omalle tilalle. Kysymyksessä todella moni valitsi useamman vaihtoehdon.

Taulukko 6. Varasuunnitelma hiehojen viennille

	Lukumäärä	% määrä tiloista
Myynti kotimaahan	14	56,0%
Lypsylehmäksi omalle tilalle	11	44,0%
Emolehmäksi omalle tilalle	5	20,0%
Teuraaksi kasvatus	2	8,0 %
Vapaa sana	2	8,0%
Yhteensä	34	136,0%

Seuraavana oli avoin kysymys siitä, millä perusteilla tilan hieho valikoituu myytäväksi Venäjälle. Suurin osa ilmoitti laittavansa myyntiin ns. keskivertohiehot. Vastauksista ilmeni että keskiverron kyseisestä hiehosta tekee mm. sen rakenne, luonne ja jalostusarvo. Hieho voi valikoitua myytäväksi myös emän perusteella, koska kyseisen lehmän jälkeläisiä ei haluta kasvattaa omalla tilalla. Myyntiin valittu hieho voi olla myös ylimääräinen, tilan puutteen takia. Osa vastasi valitsevansa hiehot viennin ajankohdan takia tai että kotimaan markkinat eivät vedä.

Seuraavaksi kysyttiin, mitä vientiin tarkoitetuille hiehoille tehdään, jos hieho osoitautuu tiineystarkastuksessa tyhjäksi (Taulukko 7). Vastanneista 40 % siementää hiehon uudestaan ja kasvattaa lypsylehmäksi omalle tilalle. 32 % kasvattaa hiehon teuraaksi ja noin neljäsosa myy hiehon kotimaahan. Tässäkin kysymyksessä moni valitsi useamman vaihtoehdon. Vapaa sana kohtaan tilalliset ilmoittivat että päätös vaihtelee tilanteen mukaan.

Taulukko 7. Tiineystarkastuksessa tyhjäksi todettujen hiehojen myöhempi käyttö

	Lukumäärä	% määrä tiloista
Siemennetään uudestaan ja myydään kotimaahan	7	28,0%
Siemennetään uudestaan ja kasvatetaan lypsylehmäksi omalla tilalla	10	40,0%
Siemennetään uudestaan ja kasvatetaan emolehmäksi omalla tilalla	2	8,0 %
Kasvatetaan teuraaksi	8	32,0%
Vapaa sana	4	16,0%
Yhteensä	31	124,0%

Suurin osa vientiin tarjolle laitettavista hiehoista siemennetään jo aiemmin tehdyn jalostussuunnitelman mukaisesti (Taulukko 8). Vapaa sana kohtaan tilalliset kommentoivat käyttävänsä alkioista kasvatettua sonnia tai tilan omaa sonnia astumiseen.

Taulukko 8. Myytävien hiehojen siemennys

	Lukumäärä	% määrä tiloista
Siemennetään jo aiemmin tehdyn jalostussuunnitelman mukaisesti	20	80,0%
Siemennetään mahdollisimman edullisesti oman rodun sonnilla	4	16,0%
Vapaa sana	3	12,0%
Yhteensä	27	108,0%

Siemennyksissä tilalliset käyttivät suunnilleen yhtä paljon genomitestattua lypsyrotuista nuoren sonnin siementä ja jälkeläisarvostellun lypsyrotuisen valiosonnin siementä (Taulukko 9). Lisäksi käytettiin tilasonneja. Osa vastaajista mainitsi erikseen, että käytetty tilasonni oli syntynyt alkionsiirrosta. Muutama vastasi päättävänsä siemennykseen käytettävän siemenannoksen jalostussuunnitelman mukaan. Tässäkin kysymyksessä vastanneet ovat valinneet useamman vaihtoehdon.

Taulukko 9. Siemennyksessä käytetty siemenannos

	Lukumäärä	% määrä tiloista
Genomitestatun lypsyrotuisen nuorsonnin siemen	13	56,5%
Jälkeläisarvostellun lypsyrotuisen valiosonnin siemen	14	60,9%
Liharotuisen sonnin siemen	1	4,3 %
Vapaa sana	7	30,4%
Yhteensä	35	152,2%

5.3 Viennin merkitys tilalle

Seuraava kysymys oli viennin taloudellinen merkitys tilallisille (Taulukko 10). Moni vastanneista valitsi useamman vaihtoehdon. Vapaa sana kohtaan tuli myös paljon kommentteja. Eniten valittu vaihtoehto oli "vientiin voi myydä hiehoja, joiden myynti kotimaan markkinoille olisi vaikeaa". Vastanneita on yhteensä 25 ja heistä 15 oli valinnut tämän vaihtoehdon. Se osoittaa sen, että keskivertohiehojen vienti Venäjälle on todella hyvä asia, koska Suomessa sen kaltaiset hiehot joutuisi kasvattamaan lypsylehmäksi tai teuraaksi, koska kotimaan markkinat eivät vedä. Vapaa sana kohtaan vastanneet lisäsivät, että vienti on helppo tapa päästä ylimääräisistä keskivertohiehoista sekä hyvä mahdollisuus myydä useampi hieho samaan paikkaan. Kaupan teko on selkeää ja nopeaa sekä maksu tulee sovittuna aikana.

Taulukko 10. Viennin taloudellinen merkitys tilalle

	Lukumäärä	% määrä tiloista
Vientihiehosta saatava hinta on parempi kuin kotimaan myynnissä hiehosta saatava	7	28,0%
Vientihiehosta saatava hinta on parempi kuin teurastilitys ja teurashieholla maksettavat tuet	10	40,0%
Vientiin voi myydä hiehoja, joiden myynti kotimaan markkinoille olisi vaikeaa	15	60,0%
Vapaa sana	8	32,0%
Yhteensä	40	160,0%

Seuraavaksi tiedustelin viennin muuta merkitystä; miten tilalliset kokevat hiehojen viennin auttaneen tilaa (Taulukko 11). Suurin osa oli sitä mieltä että se on yksi hyvä keino tasoittaa lehmävasikoiden määrän vaihtelusta aiheutuvaa hiehojen määrän vaihtelua. Noin puolet vastaajista koki viennin parantavan myös oman karjan uudistuseläimiksi jätettyjen hiehojen tasoa. Vapaa sana kohtaan vastanneista muutama kertoi uudelleen että se on helppo ja taloudellisesti kannattava tapa saada ylimääräiset hiehot pois karjasta. Vastanneista vain kolme jätti kokonaan vastaamatta kysymykseen.

Taulukko 11. Viennin muu merkitys tilalle

	Lukumäärä	% määrä tiloista
Vähentäneen lehmien poistoa karjasta	5	22,7 %
Parantaneen oman karjaan uudistuseläimiksi jätettyjen hiehojen tasoa	12	54,5 %
Olevan yksi keino tasoittaa lehmävasikoiden määrän vaihtelusta aiheutuvaa hiehojen määrän vaihtelua	17	77,3 %
Vapaa sana	2	9,1 %
Yhteensä	36	163,3 %

Vielä erikseen kysyttiin, kokivatko tilalliset hiehojen viennin edistävän heidän karjaansa jalostuksellisesti (Taulukko 12). Halusin heidän myös perustelemaan vastauksensa. Vastanneista 60 % oli sitä mieltä, että ei edistä ja 32 % taas päinvastaisista mieltä. Ei-vastanneiden mielestä, kyseinen hieho olisi myyty muutenkin tai että tilan myynti on niin vähäistä, ettei se vaikuta karjan jalostukselliseen tasoon mitenkään. Jalostusta pyritään tekemään itsenäisesti, ei Venäjän viennin takia. Yhdellä tilalla siennettiin vain lehmiksi aiotut hiehot. Kyllä-vastanneiden mielestä vienti on ollut hyvä vaihtoehto poistaa ylimääräiset ja keskinkertaiset hiehot. Hiehosta saatava myyntihinta on ollut myös hyvä. Vastanneista 10 ei ollut perustellut vastaustaan ollenkaan.

Taulukko 12. Viennin vaikutus karjan jalostuksellisen tason parantumiseen

Vastanneet	Lukumäärä	% määrä tiloista
Kyllä	8	32,0
Ei	15	60,0
Yhteensä	23	92,0
Ei-vastanneet	2	8,0
Yhteensä	25	100,0

5.4 Vientivaatimukset

Ensimmäiseksi otin selvää, onko tilallisten tarjolla olleita hiehoja hylätty valintatilanteessa (Taulukko 13) ja minkä syyn takia. Vastanneista huomattavasti suurin osa ilmoitti, että yksittäisiä eläimiä on hylätty. Syinä hylkäyksiin ovat olleet syylät, patit, hiehon rakenne, lisävetimet, kynnet ristissä sorkissa sekä hiehon osoittautuminen tyhjäksi tiineystarkastuksessa. Joillakin tiloilla hieho oli hylätty hiehon iän sekä liian monen siemennyskerran takia. Yhdellä tilalla hieho oli hylätty laidunkauden aikaan vetimien imemisen vuoksi. Ei-vastanneista yksi ilmoitti että Venäläiset olisivat halunneet ostaa vielä lisää eläimiä kyseiseltä tilalta.

Taulukko 13. Hiehojen hylkäys valintatilanteessa

Vastanneet	Lukumäärä	% määrä tiloista
Kyllä, yksittäisiä tapauksia	18	72,0
Ei	5	20,0
Yhteensä	23	92,0
Ei-vastanneet	2	8,0
Yhteensä	25	100,0

Seuraavaksi oli avoin kysymys Venäjän vientivaatimuksista. Halusin tietää tilallisten omia mielipiteitä asiasta. Kaikista 25 vastanneesta vain neljä vastasi tähän kysymykseen.

Suomalaiset karjan kasvattajat eivät aivan ymmärrä Venäjän asettamia vientivaatimuksia, vaan pitävät niitä erikoisina ja välillä vähän turhina. Tilallisille on muodostunut venäläisistäkin sellainen kuva, että vaatimukset voivat vaihdella päivittäin heidän oman mielen mukaan. Vastanneista kaksi kritisoivat heiltä vaadittuja toimenpiteitä älyttömiksi, jotta hiehot ostettaisiin. Toiselle hieholle piti tehdä sorkka-hoito ja toiselle lisävedinten poisto ennen lähtöä.

5.5 Viennissä parannettavia kohtia ja tulevaisuudennäkymät

Aluksi haluttiin tietää ovatko hiehojen myyntiajankohdat vientiin riittävän hyvin tiedossa ja rajoittavatko myyntiajankohdat vientiin tarjottavien hiehojen määrää (Taulukko 14). Enemmistö eli 72,0 % oli sitä mieltä että myyntiajankohta on tarpeeksi hyvin tiedossa. Toisessa kysymyksessä taas enemmistö oli sitä mieltä että myyntiajankohdat eivät rajoita tarjottavien hiehojen määrää vientiin.

Taulukko 14. Myyntiajankohdat

Vastanneet	Kyllä	Ei	
Ovatko myyntiajankohdat riittävän hyvin tiedossa?	72,0	28,0	% määrä tiloista
Rajoittavatko myyntiajankohdat vientiin tarjottavien hiehojen määrää?	40,0	60,0	% määrä tiloista
Yhteensä	100,0	100,0	

Lisäksi halusin tietää saavatko tilalliset tarpeeksi tietoa vientiin myytävien hiehojen vientivaatimuksista – joko neuvojalta tai toimistosta (Taulukko 15).

Taulukko 15. Saadaanko vientivaatimuksista riittävästi tietoa?

Vastanneet	% määrä tiloista
Kyllä	88,0
Ei	12,0
Yhteensä	100,0

Suurin osa oli sitä mieltä että saavat tarpeeksi tietoa myytävien hiehojen vaatimuksista. Tilallisista kolme oli sitä mieltä että eivät saa.

Avoimena kysymyksenä tilalliset saivat antaa palautetta asioista, joista tarvitsisivat vielä mahdollisesti lisätietoa tai parannusehdotuksia Faballe viennin edistämiseksi. Tähän kysymykseen vastasi vain kahdeksan.

Näistä kahdeksasta vastanneesta kolme haluaisi parempia ilmoituksia myyntiajan kohdista, että tietäisivät paremmin, koska laittaa hiehoja tarjolle vientiin. Myyntiajankohtien lisäksi tilalla voitaisiin paremmin suunnitella hiehojen siemennys ajankohta. Yksi tilallisista toivoi sitä että myyntiajankohdat lähetettäisiin sähköpostilla ja samaan liitettäisiin hiehojen myyntivaatimukset. Tekstiviesti on liian lyhyt.

Parannusehdotuksina toivottiin, että eläinten hintaa korotettaisiin ja hintaluokitus tulisi porrastaa hiehon emän tuotoksen ja isäsonnin laadun mukaan. Yksi tilallisista toivoi saavansa keskustella hiehon karsimisen syistä, koska paikallinen jalostusneuvoja on liian kiireinen, eikä häntä tavoita puhelimella. Yksi tilallisista oli kirjoittanut asioiden olevan hyvin näin.

Kolmanneksi viimeisenä kysymyksenä halusin tietää mitä mieltä tilalliset ovat Suomen ja Venäjän rajan sulkemisesta tautiuhan takia. Seitsemän kysymykseen vastanneista oli sitä mieltä että venäläiset ovat asian suhteen ylireagoineet. Toisaalta taas vastanneista 10 toisaalta ymmärsi venäläisten varovaisuuden uuden taudin suhteen, vaikka asia harmittaaakin. Kysymykseen ei-vastanneita oli vain kolme. Vastaukset olivat erilaisia, mutta antoivat samankaltaisia mielipiteitä asiasta. Tilalliset harmittelevat rajan sulkemista, koska asia aiheuttaa ongelmia. Kaksi eri vastaajaa ilmoitti kotimaan markkinoiden menevän tukkoon sekä hiehojen myyntihintojen romahtavan. Rajan sulkeminen aiheutti osalle myös kauppojen peruuntumista. Yhden tilallisen mielestä rajan sulkeminen on turhaa, koska nykymaailman teknologia on niin paljon kehittynyt että tauteja voidaan tutkia ja niiden tulosten avulla taudin muodostumista navetassa voidaan välttää monella eri tavalla.

Rajan sulkemisen takia tiedustelin vastanneilta, haluavatko he tarjota hiehoja vientiin myös muihin maihin Euroopassa. Vastanneista 16 haluaa tarjota hiehoja myös muihinkin maihin. Viisi ei ollut aivan varmoja asiasta ja kolme oli jättänyt kokonaan vastaamatta.

Kyselyn viimeisessä ja avoimessa kysymyksessä tilalliset saivat sanoa vapaasti oman mielipiteensä Venäjälle viennistä. Kysymykseen vastanneista 12 oli sitä mieltä, että Venäjälle vienti on hyvä asia. Tilallisille se on yksi hyvä lisätulon lähde sekä hyvä tapa päästä tilan ylimääräisistä hiehoista eroon. Faban viennin toimi-

vuus on hyvin järjestettyä, koska se auttaa niin suomalaisia karjankasvattajia kuin venäläisiäkin. Yksi tilallisista kannatti enemmän kotimaan markkinoita.

6 YHTEENVETO

Opinnäytetyöni aihe on tilallisten mielestä selvästi ollut ajankohtainen, koska kyselyyn vastasi puolet kyselyn saaneista tiloista. Hiehoja Venäjälle myyvien tilojen eläinmäärä vaihteli 20-200 välillä. Heistä suurimmalla osalla eläinmäärä on vakiintunut. Ainoastaan vajaa 10 % oli tuotannon kokonaan lopettavia. Tiloilla eniten kasvatetaan Ayrshire, mutta sen lisäksi muutama tila kasvattaa Holsteinia sekä liharotuja kuten; Aberdeen angusta, Herefordia sekä Limousinea. Suomessa Ayrshire on myydyin nautarotu ja viennin yksi tavoite on juuri tukea Ayrshire-rodun säilymistä Venäjällä. Viedään suomesta silti muitakin rotuja.

Tiloilla oli vaihtelevan pituinen kokemus hiehojen myynnistä. Heistä aktiivisimmat myyvät hiehoja Venäjälle vuosittain. Tilojen Venäjälle myytyjen hiehojen keskiarvoksi arvioin noin 15 eläintä.

Kyselyn perusteella ensimmäisen kerran ja jatkossa tilalliset saivat tiedon mahdollisuudesta viedä hiehoja Venäjälle Fabalta. Osa sai jalostusneuvojalta ja osa kiertävän tekstiviestin avulla. Muutama tilallisista ilmoitti että tiedon tulevista vienneistä voi saada muualtakin kuten; Faban nettisivuilta, paikallisen puskaradion avulla sekä kilpailevalta yritykseltä Finnbreedsiltä. Vientiin tarkoitetut hiehot tilalliset päättävät hiehoa siemennettäessä tai eläinlääkärin todetessa hiehon tiineeksi. Harvinaisempaa on päättää hiehon myymisestä Venäjälle jo hyvissä ajoin ennen siemennysajankohtaa.

Venäjän viennin sijaan hiehot, jotka voivat osoittautua myös tiineystarkastuksessa tyhjäksi ja joita ei haluta myöskään kasvattaa lypsylehmäksi omalla tilalla, kasvatetaan joko teuraaksi tai myydään kotimaahan. Tämän kaltaiset hiehot ovat tilalla arvoasteikoltaan keskivertohiehoja. Keskivertohiehon hiehosta tekee eläimen rakenne, luonne ja jalostusarvo. Hieho voi valikoitua myös hiehon emän perusteella, koska sen emän jälkeläistä ei haluta tilalle. Tilalliset valitsevat hiehot myös sen perusteella, että eläin on tilalle ylimääräinen tai tilalla on tilan puutetta. Ajankohtakin voi vaikuttaa päätöksen tekoon.

Useimmilla kyselyyn vastanneilla tiloilla hiehot siemennetään aiemmin tehdyn jalostussuunnitelman mukaan. Pieni osa vastanneista käyttää kuitenkin siementämisen sijaan omaa tilasonnia (tai tilasonnia, joka on kasvatettu alkioista astumiseen.) Siemennettäessä tilalliset käyttävät suunnilleen yhtä paljon genomitestattua lypsyrotuista nuoren sonnin siementä kuin jälkeläisarvostellun lypsyrotuisen valiosonnin siementä. Muutamalla tilalla käytettävät siemenannokset on määritelty jalostussuunnitelmassa.

Tutkimuksessa ilmeni että tilallisille taloudellisin merkitys viennissä on se, että vientiin voi myydä hiehoja, joiden myynti kotimaahan on vaikeaa. Vienti on myös helppo ja hyvä tapa kasvattajille päästä eroon syystä tai toisesta tilalle ylimääräisistä eläimistä. Venäjälle hiehoja voi myydä myös monta samaan paikkaan ja maksu tulee sovittuna aikana. Kyselyyn vastanneiden mielestä vienti on myös hyvä tapa tasoittaa tilan lehmävasikoiden määrän vaihtelusta aiheutuvaa hiehojen määrän vaihtelua. Vienti parantaa myös karjan uudistuseläimiksi jätettyjen hiehojen tasoa.

Suurimalla osalla vastanneista viennin aikana on yksittäisiä hiehoja hylätty. Syyt hylkäyksiin olivat syylät, patit, hiehon rakenne, lisävetimet, kynnet ristissä sekä hiehon tyhjäksi osoittautuminen tiineystarkastuksessa. Valintatilanteessa hiehoja voidaan hylätä myös hiehon iän sekä liian monen siemennyskerran takia.

Kyselyssä tiedusteltiin myös tilallisten mielipiteitä Venäjän vientivaatimuksista. Kysymykseen vastasi vain neljä 25:stä. Terveystodistuksessa ilmoitettujen vientivaatimusten lisäksi Venäjällä on vielä omia lisävaatimuksia, joista osa on suomalaisen karjankasvattajien mielestä aika erikoisia ja hieman turhia. Suomalaisille on muodostunut venäläisistä myös sellainen kuva, että lisävaatimukset voivat vaihdella päivittäin heidän oman mielen mukaan.

Kyselyn avulla tilallisille annettiin myös vapaus kertoa onko viennissä asioita joita tulisi parantaa. Asia, jossa Fabalta toivottiin parannusta, olivat myyntiajankohdat sekä hinnoittelu. Suurin osa tilallisten mielestä myyntiajankohdat ovat riittävän hyvin tiedossa, mutta pienen vastaaja määrän mielestä niistä tulisi ilmoittaa paremmin. Myyntiajankohtien paremmalla ilmoittamisella tilalliset saisivat tarpeeksi ajois-

sa suunnitella siemennyksen ajankohtaa. Tilallisten mielestä viennin myyntiajankohdat rajoittavat myös tarjottavien hiehojen määrää. Hinnoittelussa yksi tilallisista toivoi, että eläinten hintoja korotettaisiin ja hintaluokitus tulisi porrastaa hiehon emän tuotoksen ja isäsonnin laadun mukaan.

Suurin osa tilallisista oli myös sitä mieltä että saavat tarpeeksi tietoa myytävien hiehojen vaatimuksista. Ainoastaan kolme kyselyyn vastanneista oli toista mieltä.

Suomen ja Venäjän rajan sulkeminen pysäyttää hiehojen viennin ja se vaikuttaa karjatilallisiin, jotka myyvät hiehoja Venäjälle aktiivisesti. Vastanneilla tiloilla oli monenlaisia mielipiteitä rajan sulkemisesta. Neljäsosan mielestä venäläiset yli-reagoivat asian suhteen, kun taas osa ymmärsi venäläisten varovaisuuden tautiuhan kannalla. Tilalliset jotka ymmärsivät rajan sulkemisen harmittelevat asiaa, koska se aiheuttaa pitemmällä aikavälillä ongelmia joillekin tilallisille. Rajan sulkeminen sai aikaan kauppohen peruuntumista, mutta se ei sulje tilallisilta mahdollisuutta myydä hiehoja muihin Euroopan maihin. Vastanneista yli puolet haluavat tarjota hiehoja myyntiin myös muihin Euroopan maihin.

Tutkimuksen perusteella tilallisten mielestä Faban Venäjän viennin toiminta on toimiva järjestelmä sekä Venäjän vienti on muutenkin hyvä asia. Sillä vienti on erittäin hyvä lisätulon lähde tilallisille sekä helppo tapa saada tilalle ylimääräiset hiehot myytyä eteenpäin, kasvattamatta niitä lypsylehmäksi omalle tilalle tai teuraaksi. Vienti on hyvä asia niin suomalaisille kuin venäläisille karjan kasvattajille, mutta tiedonkulun tehostaminen mahdollistaisi vieläkin tehokkaamman yhteistyön.

Silti mitä pitempään eläinten vientiä Venäjälle rajoitetaan, se hankaloittaa toimivan yhteistyön uudelleen käynnistämistä.

LÄHTEET

- 1308/2001. Maa- ja metsätalousministeriön asetus eläinvälittäjärekisteristä. 14.12.2001 [Verkkajulkaisu]. Helsinki. Finlex. [Viitattu 08.05.2013]. Saatavana: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2001/20011308>
- Vahlsten, T. 2012. Mittaa ja valitse: Lypsykarjanjalostuksella tuloksiin. Juvenes Print Oy. Tampere: Opetushallitus.
- Eläinkuljettajalupa. 23.01.2013. [Verkkosivu]. Evira - Elintarviketurvallisuusvirasto. [Viitattu 08.05.2013]. Saatavana: http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/elainsuojelu_ja_elainten_pito/elainsuojelu_kuljetuksissa/kaupalliset_kuljetukset/elainkuljettajalupa/
- Eläinkuljetusten valvonta. 30.05.2012. [Verkkosivu]. Evira - Elintarviketurvallisuusvirasto. [Viitattu 08.05.2013]. Saatavana: http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/elainsuojelu_ja_elainten_pito/elainsuojelun_valvonta/elainkuljetusten_valvonta/
- Eläinten suojelu kuljetusten aikana. [Verkkosivu]. Evira - Elintarviketurvallisuusvirasto. 29.09.2010. [Viitattu 09.05.2013]. Saatavana: http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/elainsuojelu_ja_elainten_pito/elainsuojelu_kuljetuksissa/
- Heikkilä, A-M. 2006. Kestävä lehmä: Lypsylehmien poiston syyt ja kestävyiden taloudellinen merkitys. Strålfors Information Logistics Oy: MTT Taloustutkimus, 3.
- Huhtanen, P & Nousiainen, J. 2006. Dynaaminen karjamalli uudistuseläinten tarpeen laskentaan. Teoksessa: A-M. Heikkilä (toim.) Kestävä lehmä: Lypsylehmien poiston syyt ja kestävyiden taloudellinen merkitys. Strålfors Information Logistics Oy: MTT Taloustutkimus, 41-47.
- Juntti, L & Heikkilä, A-M. 2006. Uudistushiehon tuotantokustannus. Teoksessa: A-M. Heikkilä (toim.) Kestävä lehmä: Lypsylehmien poiston syyt ja kestävyiden taloudellinen merkitys. Strålfors Information Logistics Oy: MTT Taloustutkimus, 48-51.
- Kahila, J. 2010. Siitoseläinten vienti Venäjälle kasvussa. Lihatalous (8), 23.
- Kiljunen, J. 2007. Hiehojen ostajat luottavat suomalaiseen. Nauta. -37 (3), 36-39.
- Kuljettajan ja hoitajan pätevyystodistus. 23.01.2013. [Verkkosivu]. Evira - Elintarviketurvallisuusvirasto. [Viitattu 08.05.2013]. Saatavana: http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/elainsuojelu_ja_elainten_pito/elainsuojelu_kuljetuksissa/kaupalliset_kuljetukset/kuljettajan_ja_hoitajan_patevyystodistus/

- Kyselyt. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Jyväskylän yliopisto. Koppa. [Viitattu 09.04.2013] Saatavana: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/kyselyt>
- Laadullinen tutkimus. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Jyväskylän yliopisto. Koppa. [Viitattu 09.04.2013] Saatavana: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Maantiekuljetusvälineen hyväksymistodistus. 23.01.2013. [Verkkosivu]. Evira - Elintarviketurvallisuusvirasto. [Viitattu 08.05.2013]. Saatavana: http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/elainsuojelu_ja_elainten_pito/elainsuojelu_kuljetuksissa/kaupalliset_kuljetukset/kuljetusvalineen_hyvaksymistodistus/
- Manninen, E. 2007. Korkea tuotos ja kestävä lehmä on vaikea yhtälö. KM Vet -13 (5), 24-27.
- Mälkiä, P. 2006. Nopea uudistaminen heikentää maitotilan taloutta. KM Vet -12 (3), 36-37.
- Mänkäri, L. 2013. Jalostusagrobiologi. Faba. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. 27.03.2013.
- Mänkäri, L. 2012. Jalostusagrobiologi. Faba. [Henkilökohtainen haastattelu]. 22.08.2012.
- Määrällinen tutkimus. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Jyväskylän yliopisto. Koppa. [Viitattu 09.04.2013] Saatavana: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>
- Nautojen vienti Suomesta toiseen EU-jäsenvaltioon, Norjaan ja Sveitsiin. 25.07.2012. [Verkkosivu]. Evira - Elintarviketurvallisuusvirasto. [Viitattu 08.05.2013]. Saatavana: http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/tuonti_ja_vienti/eu-jasenmaat_norja_ja_sveitsi/naudat/
- Nousiainen, J. 2006. Lypsylehmien poiston syyt. Teoksessa: A-M. Heikkilä (toim.) Kestävä lehmä: Lypsylehmien poiston syyt ja kestävyys taloudellinen merkitys. Strålfors Information Logistics Oy: MTT Taloustutkimus, 9.
- Nousiainen, J. Jauhiainen, L. Toivakka, M & Huhtanen, P. 2006. Simulointimalli poistopäätöksen teon apuvälineeksi. Teoksessa: A-M. Heikkilä (toim.) Kestävä lehmä: Lypsylehmien poiston syyt ja kestävyys taloudellinen merkitys. Strålfors Information Logistics Oy: MTT Taloustutkimus, 27-40.

Ohje ulkomaanliikenteessä olevien eläinkuljetusajoneuvojen desinfioinnista. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu]. Evira - Eläinten terveys ja hyvinvointi-yksikkö. [Viitattu 10.05.2013]. Saatavana:

http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/tuonti_ ja_vienti/eu-jasenmaat_norja_ ja_sveitsi/naudat/

Reittisuunnitelma. 23.01.2013. [Verkkosivu]. Evira- Elintarviketurvallisuusvirasto. [Viitattu 10.05.2013]. Saatavana:

http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/elainsuojelu_ ja_elainten_pito/elainsuojelu_kuljetuksissa/kaupalliset_kuljetukset/reittisuunnitelma/

Tavoitteena terve ja hyvinvoiva nauta. Ei päiväystä. Evira. 4.

Tirkkonen, M. 2012. Schmallenberg-virus uhkaa märehitijöitä. KM Vet -18 (7), 28-29.

Uusitalo, H. 2010. Venäjältä liki tuplahinta: Lihakarjan viennistä on tulossa uusi tulolähde maataloudelle. Kaleva. 25.5.2010, 5.

LIITTEET

Liite 1. Kysely

LIITE 1 Kysely**KYSYMYKSET**

Vaihtoehto kysymyksissä ympyröi tai alleviivaa. Voit valita useammankin vaihtoehtoa.

TAUSTATIEDOT

Karjanomistajien ikä? 18-25 25-45 45-65 yli 65

Asuinpaikka_____

Karjan tämänhetkinen keskilehmäluku? _____

Karjan keskilehmäluvun muutokset?

- ☐ vakiintunut tilanne (ei suuria muutoksia viime vuosina eikä suunnitelmissa)
- ☐ lehmämäärää lisätty viime vuosina, tavoite saavutettu
- ☐ tavoite lisätä lehmämäärää lähivuosina
- ☐ lehmien määrä vähenee tai tuotanto loppuu lähivuosina
- ☐ vapaa sana

Tilanne rotu?

- ☐ ayrshire
- ☐ pääosin ayrshire, myös muita rotuja
- ☐ holstein
- ☐ pääosin holstein, myös muita rotuja
- ☐ hereford
- ☐ aberdeen angus
- ☐ vapaa sana

Ensimmäiset Venäjälle myydyt hiehot myyty vuonna? _____

Hiehoja myydään Venäjälle?

- vuosittain useammassa erässä
 - noin kerran vuodessa
 - noin joka toinen vuosi
 - harvemmin
 - vapaa sana
-
-

Tilalta Venäjälle myytyjen hiehojen määrä yhteensä?

Mistä sait tietoa myydessäsi eläimiä Venäjälle ensimmäistä kertaa?

Mistä tietolähteestä saat tiedon tulevasta Venäjän viennistä?

MYYTÄVÄT ELÄIMET JA NIIDEN VALINTA

Missä vaiheessa päätät hiehon myynnistä Venäjälle?

- hyvissä ajoin ennen siemennysajankohtaa
 - siemennysvaiheessa
 - tiineeksi toteamisen jälkeen
 - vapaa sana
-
-

Jos et laita hiehoa Venäjälle vientiin?

- myyt hiehon kotimaahan
 - jätät hiehon lypsylehmäksi omalle tilalle
 - jätät hiehon emolehmäksi omalle tilalle
 - kasvatat hiehon teuraaksi
 - vapaa sana
-
-

Millä perusteilla hieho valikoituu myyntiin laitettavaksi Venäjälle ?

Mitä teet vientiin tarkoitetulle hieholle, jos se osoittautuu tiineystarkastuksessa tyhjäksi?

- ☐ Siemennät uudestaan ja myyt kotimaahan
- ☐ Siemennät uudestaan ja kasvatat lypsylehmäksi omalla tilalla
- ☐ Siemennät uudestaan ja kasvatat emolehmäksi omalla tilalla
- ☐ Kasvatat hiehon teuraaksi
- ☐ Alkionsiirto kyseiseen hiehoon
- ☐ Vapaasana

Venäjän myyntiin tarjolle laitettavien hiehojen siemennys/tiineytys?

- ☐ siemennetään jo aiemmin tehdyn jalostussuunnitelman mukaisesti
- ☐ siemennyksestä neuvotellaan erikseen jalostusneuvojen kanssa sen jälkeen, kun myyntipäätös on tehty
- ☐ siemennetään mahdollisimman edullisesti oman rodun sonnilla
- ☐ vapaa sana

Millaisilla siemenannoksilla siemennettyjä hiehoja olette myyneet Venäjälle?

- ☐ Genomitestatun lypsyrotuisen nuorsonnin siemen
- ☐ Jälkeläisarvostellun lypsyrotuisen valiosonnin siemen
- ☐ Sukupuolilajiteltu lypsyrotuisen sonnin siemen
- ☐ Liharotuisen sonnin siemen
- ☐ Vapaa sana

Mitä rotua pääsääntöisesti myytte nyt?

- ☐ Ayrshire
- ☐ Holstein
- ☐ Hereford
- ☐ Aberdeen Angus

Haluatteko jatkossa myydä samaa vai jotain muuta rotua?

VIENNIN MERKITYS TILALLE

Viennin taloudellinen merkitys tilallanne

- vientihiehosta saatava hinta on parempi kuin kotimaan myynnissä hiehoista saatava
 - vientihiehosta saatava hinta on parempi kuin teurastilitys ja teurashieholla maksettavat tuet
 - vientiin voi myydä hiehoja, joiden myynti kotimaan markkinoille olisi vaikeaa
 - vapaa sana
-
-

Viennin muu merkitys; koetteko hiehojen viennin

- vähentäneen lehmien poistoa karjasta
 - parantaneen oman karjaan uudistuseläimiksi jätettyjen hiehojen tasoa
 - olevan yksi keino tasoittaa lehmävasikoiden määrän vaihtelusta aiheutuvaa hiehojen määrän vaihtelua
 - vapaa sana
-
-

Koetteko hiehojen viennin Venäjälle edistäneen karjaanne jalostuksellisesti?

- kyllä
- ei

perustelut yllä olevalle vastaukselle.

VIENTIVAATIMUKSET

Onko hiehoja hylätty tilalla tehtävässä valintatilanteessa?

- kyllä, suhteellisen usein
- kyllä, yksittäisiä tapauksia

minkä syiden takia?

- ☐ ei

Vapaa sana vientivaatimuksista.

VIENNISSÄ PARANNETTAVIA KOHTIA JA TULEVAISUUDENNÄKYMÄT

Ovatko hiehojen myyntiajankohdat vientiin tiedossa riittävän hyvin?

- ☐ kyllä
- ☐ ei

Rajoittavatko myyntiajankohdat vientiin tarjottavien hiehojen määrää?

- ☐ kyllä
- ☐ ei

Saatko tarpeeksi tietoa vientiin myytävien hiehojen vaatimuksista neuvoilta tai toimistosta?

- ☐ kyllä
- ☐ ei

Mistä asioista koette tarvitsevanne lisätietoa tai mitä parannusehdotuksia teillä on?

Mitä mieltä olet rajan sulkemisesta tautiuhan takia?

Haluaisitteko tarjota hiehoja ventiin myös muihin maihin?

Vapaa	sana	viennistä,	mitä	mieltä	olette?-
-------	------	------------	------	--------	----------
